

# FI lausuntopyyntö VV

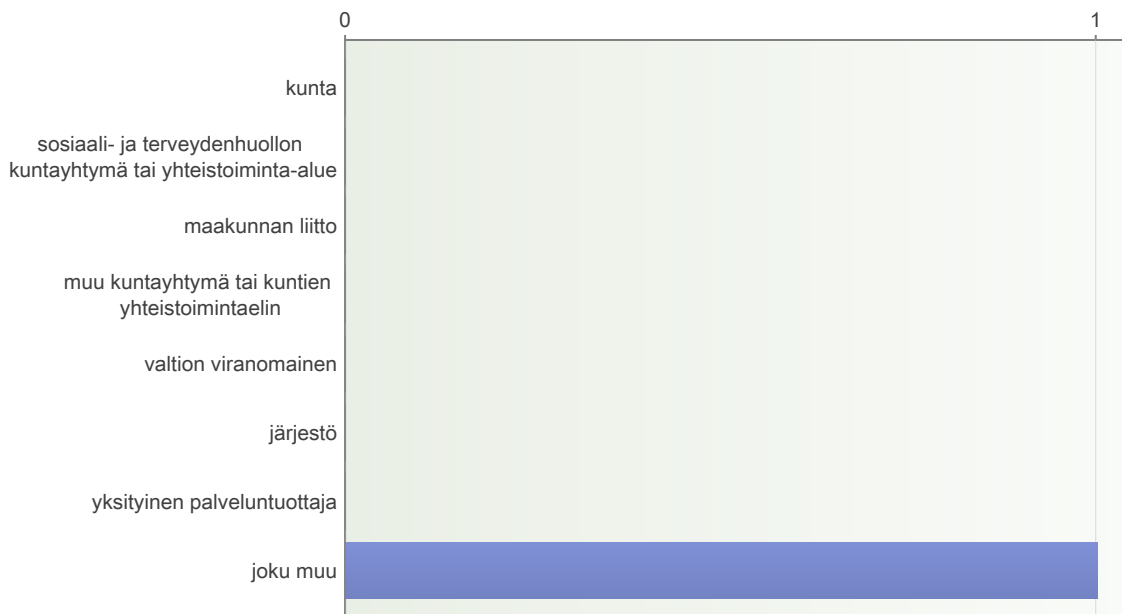
## 1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot	Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimielimessä	Toimielimen nimi
Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto	Teija Strand	teija.strand@ehyt.fi		

## 2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1



### Avoimet vastaukset: joku muu

- Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkoston järjestöt: Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, Irti Huumeista ry, KRAN rf, Kriminaalihuollon tukisäätiö, Raittiuden Ystävät ry, Sininauhaliitto, Sovatek-säätiö, Suomen Lumme ry, Suomen Syöpäyhdistys ry, Tukikohta ry ja YAD Youth Against Drugs ry

## 3. 1. Voidaanko uudistuksella kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1



#### 4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

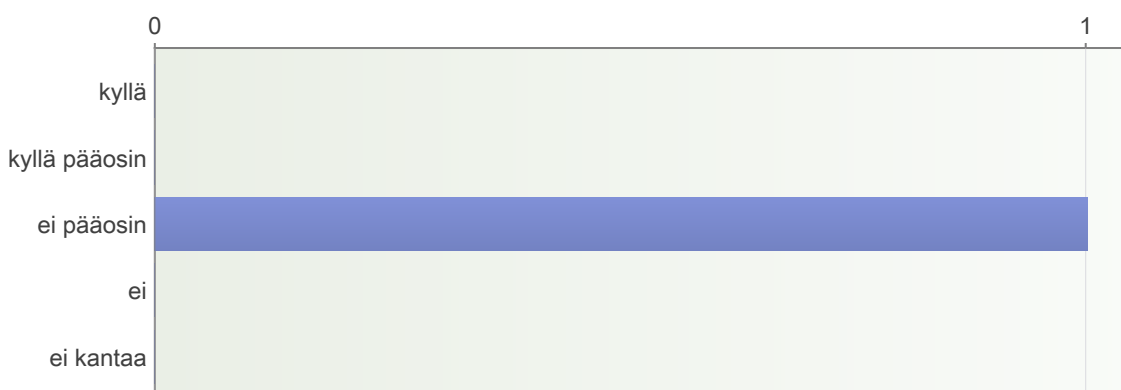
- Aito valinnanvapaus edellyttää laadukasta ja monipuolista palvelutarjontaa. Palveluiden saumaton integraatio puolestaan asiantuntevaa palveluohjausta, esteetöntä tiedonkulkua eri tuottajien kesken ja huumeidenkäyttäjien/päihdeongelmaisten hoidossa usein myös toimintojen fyysistä läheisyyttä toisiinsa.

Lakiesityksessä ehdotettu monituottajamalli voi pahimmillaan estää kokonaisvaltaisen hoidon toteuttamisen. Useita samanaikaisia palveluita tarvitsevien huumeidenkäyttäjien/päihdeongelmaisten palveluketjut voivat monimutkaistua ja hidastua. Riski hoidon keskeyttämiseen kasvaa.

Esitys näyttää antavan maakunnille mahdollisuuden tarjota tuottajille kapitaatiokorvauksen lisäksi myös syrjäseutulisän, mikä voi ehkäistä asukkaiden palveluvalikon alueellista eriarvoisuutta. Riittääkö tämä turvaamaan markkinadynamiikaltaan haasteellisille alueille riittävän laajan ja laadukkaan palveluvalikon myös huumeidenkäyttäjille/päihdeongelmaisille? Fyysisesti kaukana oleva hoitopaikka lisää asiakkaan kustannuksia ja voi olla este hoitopaikan vastaanottamiselle. Välimatkat hoitavien tahojen kesken vaikeuttavat asiakkaan kokonaisvaltaisen hoidon toteuttamista.

#### 5. 2. Edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1



## 6. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

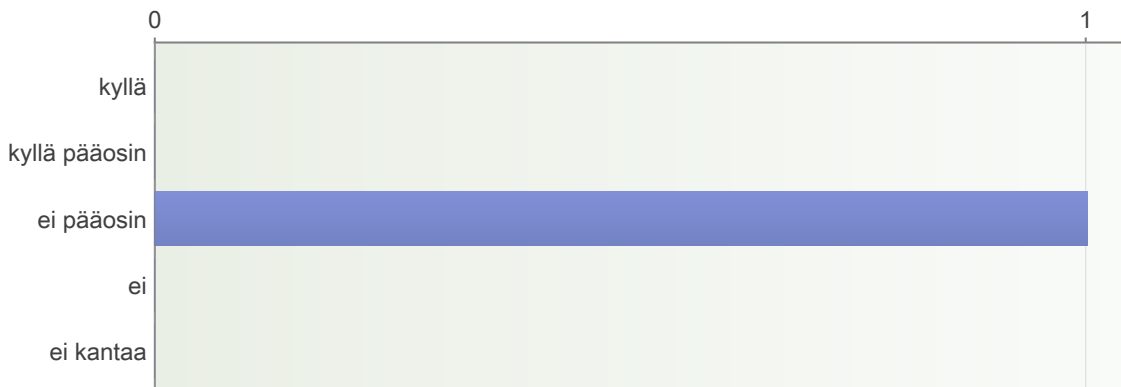
- Ehdotetussa rakenteessa palvelut hajautuvat monelle tasolle. Asiakkaan on saatava vertailukelpoista tietoa tuottajista ja palvelujen laadusta, kuten jonotusajoista, hoitojen vaikuttavuudesta, turvallisuudesta ja potilastyytyväisyydestä. Elämönhallinnan ja päihdeongelmien kanssa painiva asiakas vaatii erityistä osaamista palveluohjaukselta ja tarvittaessa tuetun päätöksenteon prosessilta.

Miten asiakaslähtöisyys huomioidaan tuottajasopimuksissa? Mikäli asiakkaan valitsemalla palveluntuottajalla ei ole mahdollisuutta muokata palveluaan asiakkaan tarpeiden mukaan, asiakkaan vaikutusmahdollisuudet voivat supistua.

Tässä vaiheessa on mahdotonta sanoa, edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla heikoimmassa asemassa olevien huumeidenkäyttäjien/päihdeongelmaisten vaikutusmahdollisuuksia.

## 7. 3. Antaako uudistus asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1



## 8. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Onko realistista odottaa, että asiakkailla on käytössään riittävät ja vertailtavuuden mahdollistavat tiedot – esteettömästi ja selkokielellä saatavilla – siinä vaiheessa, kun listautuminen palveluntuottajien asiakkaaksi alkaa?

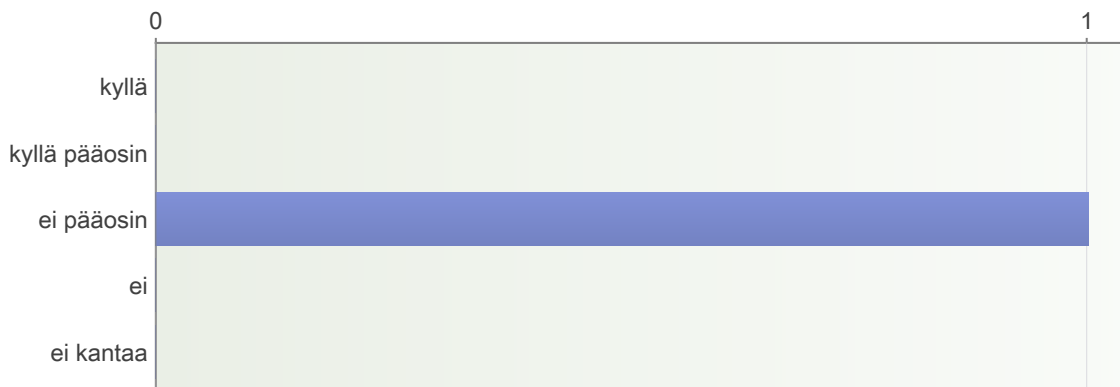
Päihdeongelman ytimessä on riippuvuus, mikä merkitsee vaikeutta tehdä oman hyvinvoinnin kannalta rationaalisia ratkaisuja. Tuettu päätöksenteko voi auttaa huumeidenkäyttäjää/päihdeongelmaista valintatilanteessa. Tätä ennen asiakkaan on kuitenkin täytynyt itse listautua parhaaksi katsomansa palveluntuottajan asiakkaaksi ja ellei hän ole sitä tehnyt, maakunta on osoittanut hänelle helpoimmin saavutettavan toimipisteen. Akuutissa kriisissä oleva, moniongelmainen huumeidenkäyttäjä / päihdeongelmainen ei siten ole yhdenvertaisessa asemassa valintatilanteissa.

Osalle päihdeongelmaisista valinnanvapaus saattaisi lisätä itsemääräämisoikeutta häneen liittyvissä asioissa. Nykylainsäädännön mukaan asiakkaalla on oikeus päihdekuntoutukseen, mutta hänellä ei välttämättä ole oikeutta määrittellä sitä, millaista päihdekuntoutusta hän saa. Valinnanvapauden myötä asiakas voisi päättää esimerkiksi omasta hoitolaitoksestaan. Tämä vaatisi kuitenkin riittävää tietoa olemassa olevista vaihtoehdoista, toimivia palvelumarkkinoita ja tuettua päätöksentekoa.

Nykyinen päihdehuoltolain tulkinta on painottanut päihdehuoltoon liittyvää subjektiivisen oikeuden ulottuvuutta, mikäli hakija on pystynyt osoittamaan, että hänen haluamansa hoitovaihtoehto vastaa hänen tarpeisiinsa parhaiten. Myös jo olemassa oleva lainsäädäntö antaa siis mahdollisuuden asiakkaan valinnanvapauteen.

## 9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko uudistuksessa asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteensovitettuja palveluita?

Vastaajien määrä: 1



## 10. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

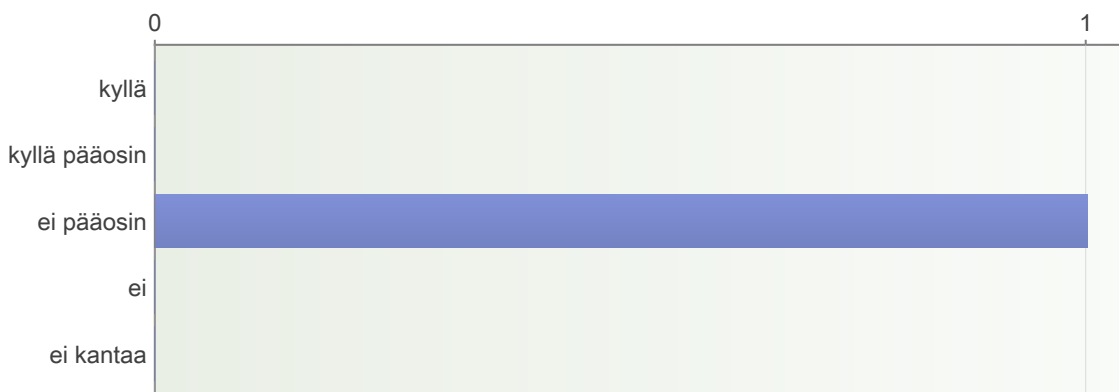
- Palveluntarpeen arvioinneista ja asiakassuunnitelmasta on säädetty laeilla. Lakiesityksessä esitelty monituottajamalli vaatii erityistä osaamista palveluohjauksessa, jotta hoitopolku etenee asiakkaan tarpeen mukaisella tavalla. Miten varmistetaan joustavuus asiakassuunnitelman toteuttamisessa?

Valinnanvapaus voi pahimmillaan hajauttaa päihdeongelmaisten tarvitsemat palvelut eri tuottajien kapea-alaisesti tarjoamiksi irrallisiksi palveluiksi. Kenellä on tällöin vastuu hoidosta kokonaisuutena?

Palveluohjauksen tulisi yhdistää sote-keskusten ja maakunnan liikelaitoksen kautta saadut palvelut yhdeksi kokonaisuudeksi. Tavoitteiden saavuttamista tukeva saumattomuus edellyttäisi, että sama ammattilainen voisi toimia molempien tasojen palvelujen osalta huumeidenkäyttäjien/päihdeongelmaisten tarvitsemien palvelujen palveluohjaajana. Muutoin asiakkaan kannattaisi hakeutua suoraan maakunnan liikelaitokseen.

## 11. 5. Antaako uudistus riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1



## 12. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

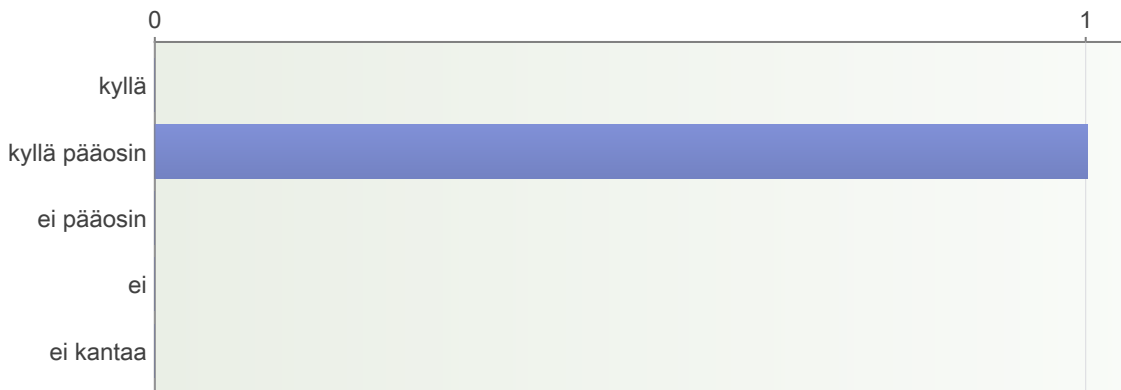
- Kustannusten hillintä ei ole riippuvainen vain sote-uudistuksesta vaan myös muualla lainsäädännössä tapahtuvista muutoksista. Mikäli esimerkiksi alkoholilainsäädäntöä muutetaan sallivammaksi, lisääntyvä alkoholin saatavuus lisää kulutusta ja haittoja. Tällöin kuormitus sosiaali- ja terveyssektorille väistämättä kasvaa ja kustannusten kasvun hillinnän tavoitteen saavuttaminen vaikeutuu.

Hyvin toteutettuna uudistus saattaa nostaa kustannuksia alkuvaiheessa, mutta tätä ei tulisi pitää ongelmana. Varsinaiset säästöt saattavat tulla huomattavasti myöhemmin. Taloudellisten säästöjen hakeminen ei saa heikentää kansalaisten asemaa ja perusoikeuksia vaan pikemminkin nykyisen järjestelmän epäkohdat esimerkiksi yhdenvertaisuuden suhteen tulee korjata. Kustannusten hillinnän tulee perustua monipuoliseen arviointiin niiden kasvun syistä ja taustalla vaikuttavista tekijöistä.

Kustannukset saattavat kohota sen seurauksena, että sote-uudistus toteutetaan huonosti ja hätiköiden. Hyvä ja huolellinen toteutus on siis olennaisessa asemassa, kun tavoitellaan kustannusten kasvun hillitsemistä. Tämänhetkinen aikataulusuunnitelma ei tue tavoitteen saavuttamista.

### 13. 6. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Vastaajien määrä: 1



### 14. Vapaamuotoiset huomiot.

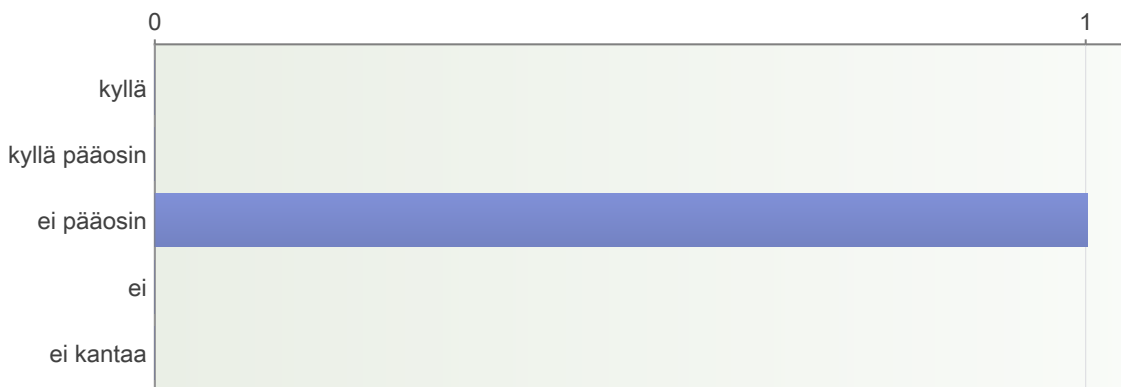
Vastaajien määrä: 1

- Esityksessä todetaan esimerkiksi, että ”maakunta vastaa suoran valinnan palveluiden sisältyvien palvelukokonaisuuksien ja asiakkaiden palveluketjujen yksityiskohtaisemmasta määrittelystä maakunnan ja sen asukkaiden tarpeiden mukaisesti.” Lakiehdotuksessa ei ole määritetty maakunnille selkeitä ja yhdenmukaisia kriteereitä. Ovatko rakenteet – asiakkaan osallisuuden lisääminen, ja vaikuttamistoimielimet – riittäviä? Esimerkiksi asukkaiden kuulemisesta olisi mahdollista säätää minimivaatimukset. Asukkaiden vaikutusmahdollisuuksista säädetään myös mm. maakuntalaissa ja järjestämislaissa.

Uudessa rakenteessa sosiaali- ja terveysten palvelujen markkinoilla toimii keskenään hyvin erilaisia tuottajia. Sopimus- ja omistajaohjauksen piirissä olevissa yhtiöissä valtaa käyttää yhtiökokous. Miten maakunnat – asukkaista huolimattakaan – voivat vaikuttaa yksityisten yritysten toimintaan?

### 15. 7. Edistääkö uudistus toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, millä voidaan varautua tulevaisuuden haasteisiin?

Vastaajien määrä: 1



## 16. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

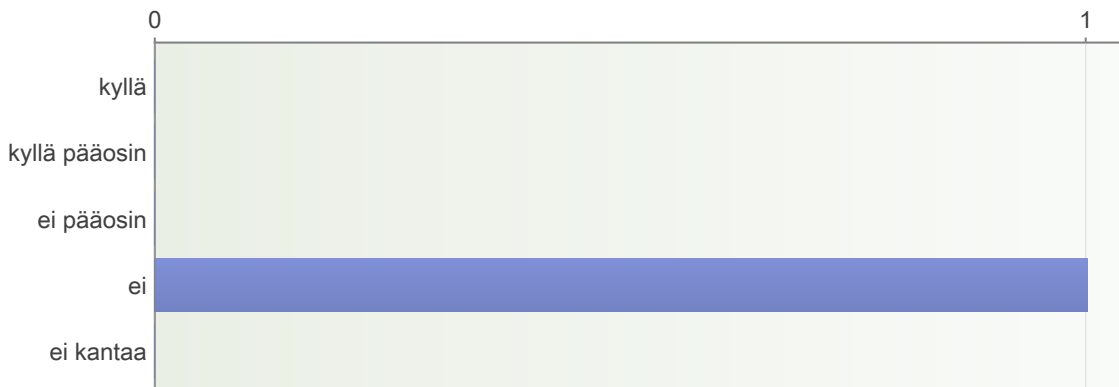
- Esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että valinnanvapauden ja markkinoiden hyödyntämisen keskeisenä tavoitteena on luoda markkinoiden toimintaan perustuvia kannustimia uusiin, asiakkaille ja veronmaksajille parempana vaikuttavuutena lisäarvoa tuottaviin innovaatioihin.

Palvelun tuottajalla ei kuitenkaan olisi esityksen mukaan veloitetta jakaa tutkimus- ja kehittämistoimintansa tuloksia vaan ainoastaan selostaa sitä koskevat toimintaperiaatteet ja yhteenveto. Tarkemmat tiedot voidaan lukea liikesalaisuuksiksi.

Jo nykyisin kilpailutukset ovat usein hyvin tarkkaan rajattuja. Tämä heikentää erityisesti pienten toimijoiden mahdollisuutta ottaa taloudellisia riskejä ja kokeilla uusia toimintatapoja. On vaikea nähdä, miten uusi rakenne muuttaisi tilannetta. Sen lisäksi, että tuottajat kilpailevat alhaisilla kustannuksilla kehittämistoiminnan sijaan niin myös liikesalaisuuksina pidettyjen palveluinnovaatioiden leviäminen hidastuu.

17. 8. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveyspalveluista. 8a. Ovatko säännökset suoran valinnan palveluista riittävän selkeitä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat yhtiötettävien valinnanvapauspalveluiden piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1



18. Jos ei, miten olisi tarkoituksenmukaista määrittellä ne perusteet, joilla maakunnat määrittelevät tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat perustason ja laajennetun perustason palvelut?

Ei vastauksia.

### 19. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

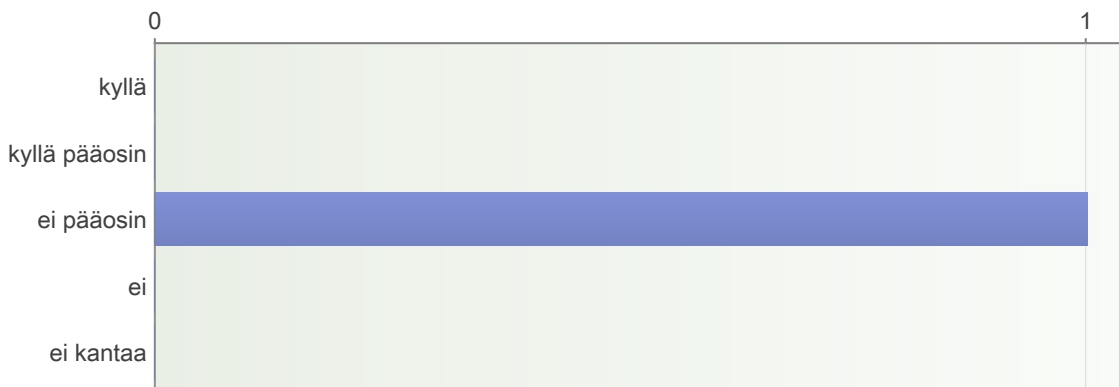
- Maakunta määrittelee itse mitä ennalta ehkäisevää toimintaa suoran valinnan palveluissa tehdään. Tässä vaiheessa on mahdotonta lausua haittoja vähentävän ja ennalta ehkäisevän toiminnan riittävydestä huumeidenkäyttäjien/päihdeongelmaisten näkökulmasta.

Täsmennettävä esimerkiksi mitä ovat lyhytaikaiset ja tilapäiset sosiaalipalvelut. Määriteltävä monipalveluja tarvitseva asiakas ja selvennettävä milloin asiakas ohjataan maakunnan liikelaitokseen. Entä kuka tekee arviot sote-keskuksissa? Ylipäätään esityksessä on uusia termejä, joita ei ole määritelty riittävästi.

Perustasolle määritelty terveysneuvonta pitää sisällään määritelmällisesti myös haittoja vähentävän päihdetyön. Esimerkiksi huumeidenkäyttäjien sosiaali- ja terveysneuvonta ja pistovälineiden vaihtaminen voisi siten olla sote-keskuksen perustason toimintaa, mutta sitä tulisi voida tehdä myös muualla. Anonymiteetti huumeidenkäyttäjille tarjottavissa matalan kynnyksen palveluissa tulee turvata myös uudessa palvelurakenteessa.

20. 8b. Turvaako maksusetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1





## 21. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiesityksen mukaan maakunnan on annettava maksusetelin avulla mahdollisuus valita palvelun tuottaja suoran valinnan palvelukokonaisuuksiin kuuluvissa yksittäisissä toimenpiteissä ja palveluissa, jotka ovat palvelukokonaisuuden itsenäisiä osakokonaisuuksia. Näiden palveluiden määrittely jää tuottajalle.

Asiakkaan kieltäytyessä maksusetelistä, tuottaja vastaa asiakkaan palvelujen tuottamisesta muulla tavoin. Onko mahdollista, että maakunta joutuu järjestämään keskenään päällekkäisiä palveluita?

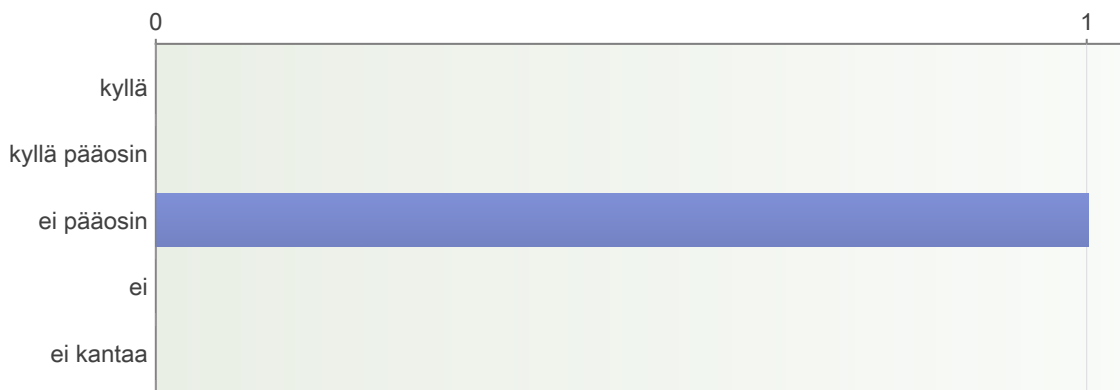
Antaessaan palveluja maksusetelillä palvelun tuottaja vastaa palvelun sisällöstä ja tuottamisesta siten kuin maksusetelissä on määriteltä. Palvelun tuottaja voi kuitenkin itse määrittellä, millä alueella se tuottaa toimipisteensä ulkopuolelle annettavia palveluja.

Onko maakunnalla reaalaisia ohjausmahdollisuuksia palveluntarjonnan ohjaamiseen tilanteessa, jossa se olisi asukkaiden yhdenvertaisuuden ja palveluiden laadun näkökulmasta tarpeellista?

Miten palveluntuottajia valvotaan? Kuinka laaja on asiakkaan oikeussuoja?

## 22. 8c. Onko maksusetelijärjestelmässä sote-keskuksen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetty tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1



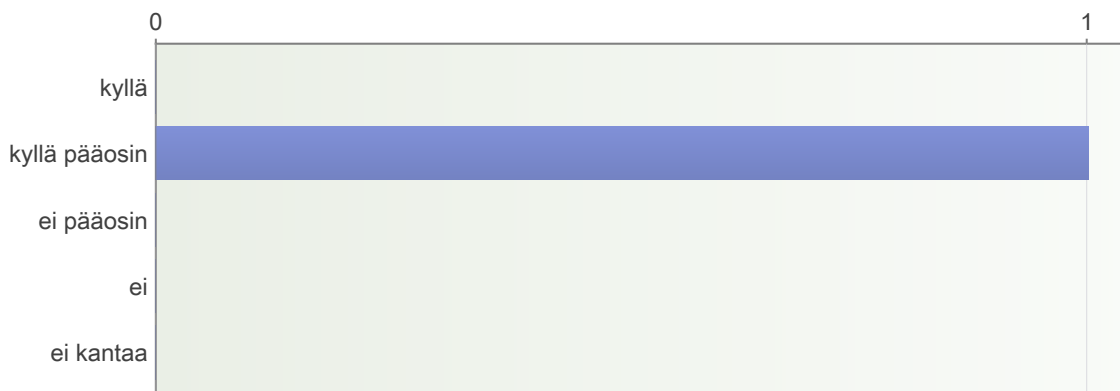
### 23. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Suoran valinnan palvelun tuottajalla säilyy kokonaisvastuu asiakkaan palvelukokonaisuudesta. Miten sote-keskus voi valvoa palveluntuottajia, jos sillä ei ole ohjausmahdollisuutta?

### 24. 8d. Mahdollistaako maksusetelijärjestelmä asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1



### 25. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Jos asiakas kieltäytyy vastaanottamasta maksuseteliä, suoran valinnan palvelun tuottaja on kuitenkin velvollinen vastaamaan asiakkaan sosiaali- ja terveystalouden tuottamisesta muulla tavoin. Tämä lisää asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia palveluihinsa, mutta miten palvelut näissä tilanteissa tosiasiallisesti ja kustannustehokkaasti järjestetään?

Miten maksusetelillä tuotettua palvelua tosiasiallisesti valvotaan?

Valinnanvapaus edellyttää kattavaa tietovarantoa ja kuvausta palvelujen sisällöstä. Tiedon tuottamisen suunnitelmat ja aikataulut eivät vaikuta realistisilta, mikäli rekistereiden tulisi olla valmiina vuodesta 2019. Onko realistista odottaa, että asiakkailla on käytössään riittävät ja vertailtavuuden mahdollistavat tiedot esteettömästi ja selkokielellä saatavilla?

26. 9. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste. Antavatko säännökset asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita palvelujen tuottaja?

Vastaajien määrä: 1



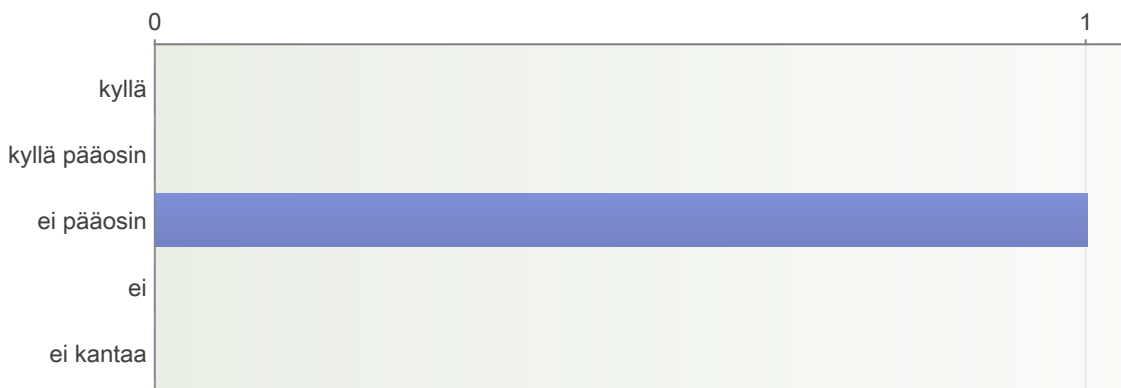
27. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakas saa muut kuin suoran valinnan palvelut sen maakunnan liikelaitokselta, jonka asukas hän on. Valinnan voi tehdä erikseen perustason ja erityistason toimipisteeseen silloin kun maakunnan liikelaitos on eriyttänyt nämä palvelut. Asiakas voi valita myös toisen maakunnan liikelaitoksen ja sen toimipisteen, jollei valintaoikeutta ole erikseen lailla tai sen nojalla rajoitettu.

28. 10. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 10a. Ovatko säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1



## 29. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

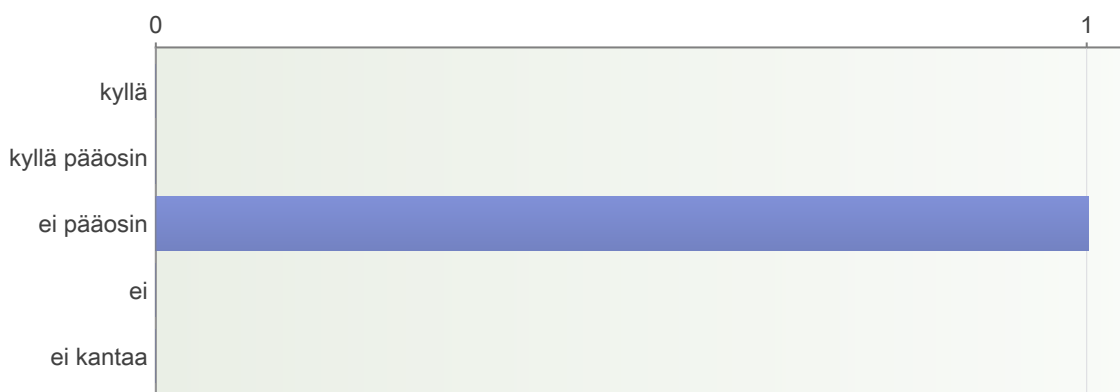
- Päihdeasiakkaiden hoitopolku on usein monipolvinen. Moniongelmaisen päihdeasiakkaan kohdalla ei voida lähteä siitä, että palveluntarpeen arviointi ja asiakassuunnitelma olisi kertaluonteinen tapahtuma. Takaako asiakassetelin käyttö hoitopolun joustavuuden, vai päätyykö asiakas toistuvasti käynteihin arvioinnin ja suunnittelun toimipisteessä?

Asiakasseteli tulee voida myöntää päihdeongelmalliselle asiakkaalle yksittäisiä palveluja laajempaan palvelukokonaisuuteen.

Asiakkaalla on mahdollisuus halutessaan käyttää myös omia varojaan ja maksaa asiakassetelin arvon lisäksi lisäpalveluista. Tällöin asiakas maksaa itse palvelun hinnan ja asiakassetelin välisen erotuksen. Vähävaraisilla ei välttämättä ole tähän varaa, jolloin hyvätuloiset ovat paremmassa asemassa palveluja valitessaan.

## 30. 10b. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1



## 31. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakasseteliä perustellaan sillä, että sen avulla toteutuu asiakkaan valinnanvapaus muissa kuin suoran valinnan palveluissa. Maakunnan olisi määriteltävä riittävässä määrin muita kuin suoran valinnan palveluita asiakassetelin käyttöalaa.

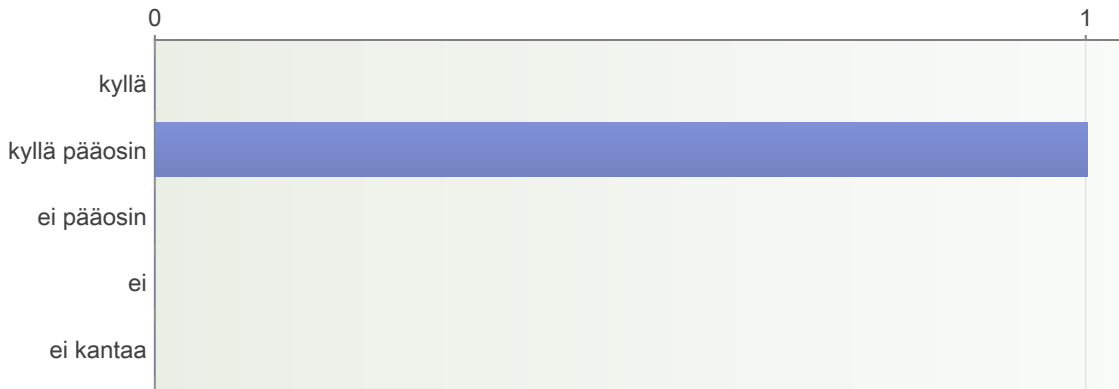
Vähimmäisvaatimuksena on esitetty, että vähintään 15 prosenttia maakunnan liikelaitoksen palvelubudjetista tulisi suunnata asiakassetelimarkkinoille. Perusteluista ei selviä, miten tämä taso on määritelty. Näin ehdotuksella kavennetaan maakunnan itsehallintoa, joka lakisääteisesti vastaa tarpeenmukaisten palvelujen järjestämisestä

Riittävyttä arvioidaan valinnanvapauden näkökulmasta siten, että asiakkaan valinnanvapaus toteutuu kyseessä olevissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Esimerkiksi juuri huumeidenkäyttäjän/päihdeongelmaisen asiakkaan kannalta on kuitenkin merkittävästi tärkeämpää, että hän saa tarvitsemaansa palvelua oikea-aikaisesti. Onko oikeus valita tärkeämpi kuin oikeus palveluun?

Maakunnalla ei ole asiakassetelijärjestelmässä sopimus- eikä ohjausmahdollisuutta vaan ohjaus perustuu ainoastaan asiakassetelin sisältöön. Onko tämä tarkoituksenmukaista? Pysyvätkö asiakasmaksut kohtuullisina?

### 32. 10c. Ovatko asiakassetelijärjestelmän käyttöönottoa koskevat maakunnan päätöksentekoa koskevat rajaukset riittäviä ja turvaavatko ne asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen?

Vastaajien määrä: 1



### 33. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Palvelutarpeen arvioinnista säädetään sosiaalihuoltolaissa ja terveydenhuoltolaissa. Maakunnan asukkaiden palvelutarpeita koskevien indikaattorien kehittäminen ja päivittäminen on keskeistä, jotta maakunnan palvelustrategiassa voidaan huomioida asukkaiden todelliset sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeet.

Asiakasseteli lisää muun kuin suoran valinnan palvelun valinnanvapautta edellyttäen, että asiakas saa riittävän tiedon palveluista. Asiantuntevan palveluohjauksen merkityksellinen rooli korostuu silloin, kun asiakas ei itse ole kykenevä tai halukas valitsemaan palveluntarjoajaa. Jos edellytykset täyttyvät, on asiakkaalle myönnettävä asiakasseteli yksittäisiä palveluja laajempaan palvelukokonaisuuteen.

### 34. 11. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1



### 35. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Henkilökohtainen budjetti on määritelty ensisijaisesti vammaisten ja ikääntyneiden palveluissa käytössä olevaksi mahdollisuudeksi. Maakunnalla olisi kuitenkin mahdollisuus tarjota henkilökohtaista budjettia myös muille asiakasryhmille, mutta edellytyksenä olisi pitkäaikainen ja laaja-alainen tuen ja avun tarve. Tällöin myös osa pitkäaikaisia palveluita tarvitsevista moniongelmaisista huumeidenkäyttäjistä/päihdeasiakkaista voi hyötyä.

Jos maakunnat tekevät tässä keskenään erilaisia ratkaisuja, kansalaisten yhdenvertaisuus ei toteudu parhaalla mahdollisella tavalla. Henkilökohtaisesta budjetista tulisi säätää tarkemmin.

### 36. 12. Valinnanvapauslainsäädännön myötä esitetään potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin lisättäväksi uusi luku päätöksenteon tukemisesta (tuettu päätöksenteko).

Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyisi potilaille ja asiakkaille erilaisia valinnanmahdollisuuksia (muun muassa suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti). Näissä erilaisissa valintatilanteissa asiakkaat voivat tarvita tukea valintoja tehtäessä. Onko tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1



### 37. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

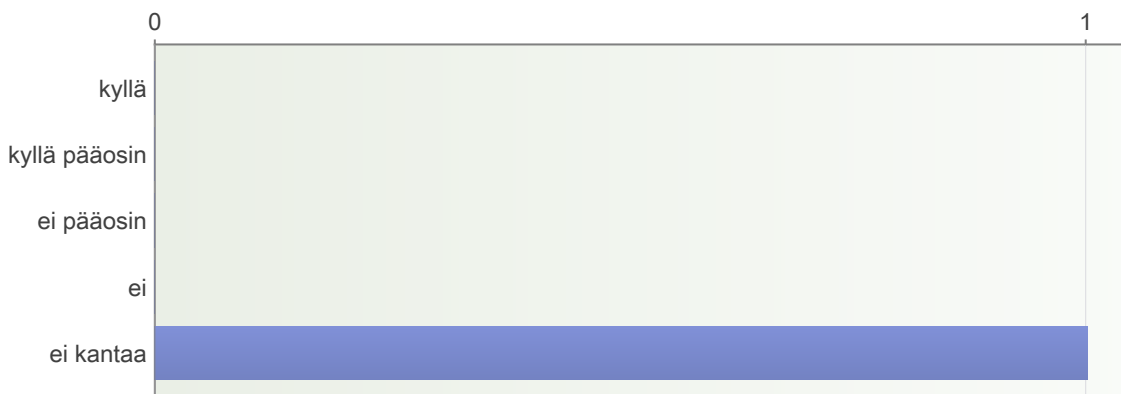
- Tuettu päätöksenteko auttaa erityisesti niitä asiakasryhmiä, joilla ei ole yhtäläisiä mahdollisuuksia tehdä valintoja, kuten esimerkiksi kriisissä olevaa huumeidenkäyttäjää/päihdeongelmaista.

Tuetun päätöksenteon merkittävyys päihdeongelmaisten kohdalla voi kuitenkin olla marginaalinen siihen liittyvän monivaiheisen valinta- ja päätösprosessin vuoksi. Esimerkiksi luotettu kokemusasiantuntija päätöksenteon avustajana voisi mahdollistaa vertaistukityyppisen tuen hoitovaihtoehtojen valinnassa.

Tuetun päätöksenteon sijaan asiantuntevan palveluohjauksen merkitys paljon palveluja käyttävien keskuudessa on huomattava.

### 38. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 13a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

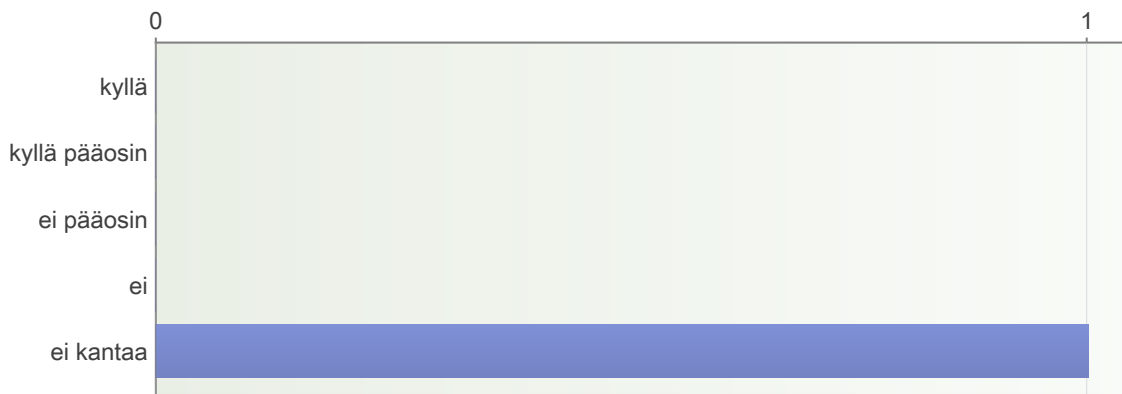


### 39. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

### 40. 13b. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

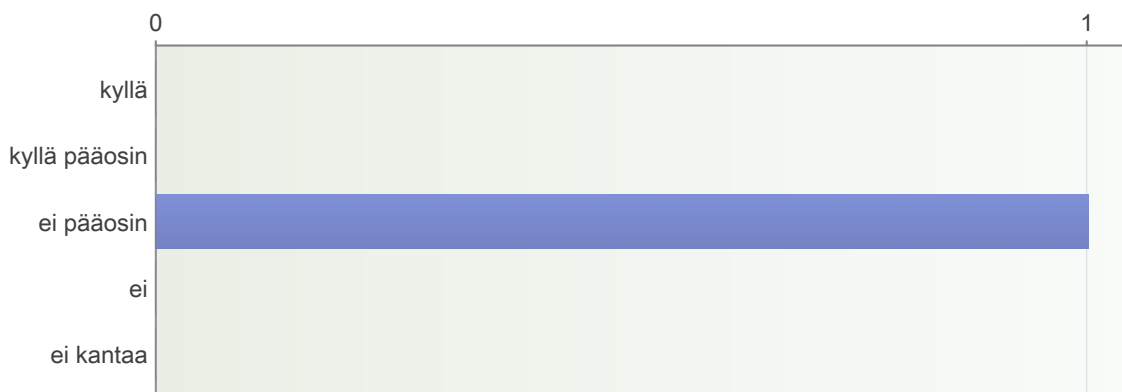


#### 41. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

42. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1





### 43. Vapaamuotoiset huomiot.

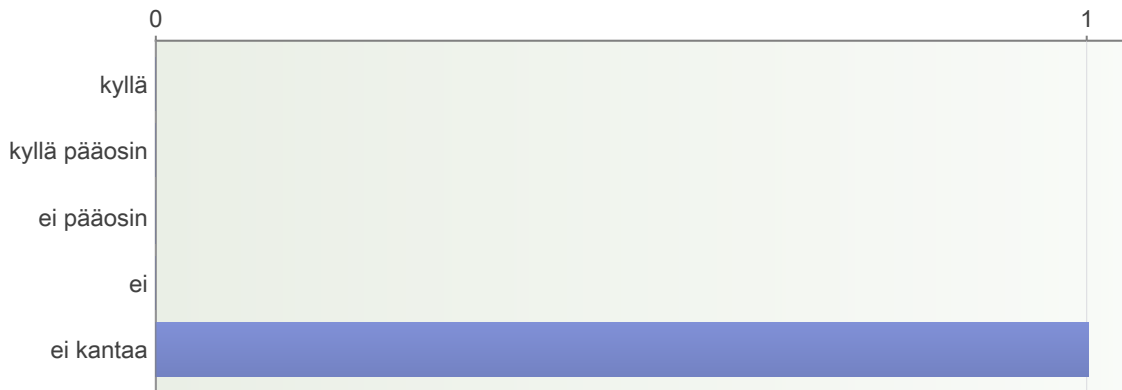
Vastaajien määrä: 1

- Maakunnilla tulisi olla oikeus päättää palvelutuotannosta alueellisten olojen mukaan. Maakunnan liikelaitoksen tulisi voida tuottaa itse suoran valinnan palveluja, ilman yhtiöittämisvelvoitetta.

### 44. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajalle suoritettavista korvauksista.

15a. Ovatko suoran valinnan palveluita koskevat kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset riittäviä turvaamaan palvelujen riittävä rahoitus?

Vastaajien määrä: 1

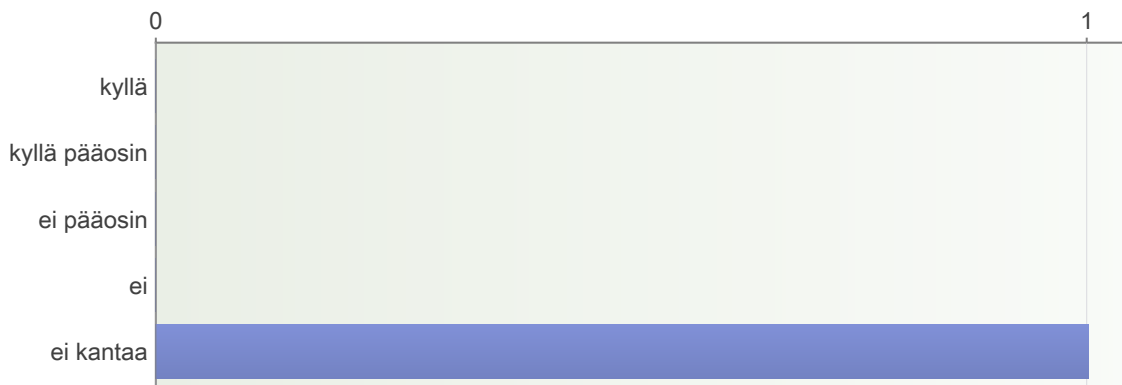


### 45. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

### 46. 15b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

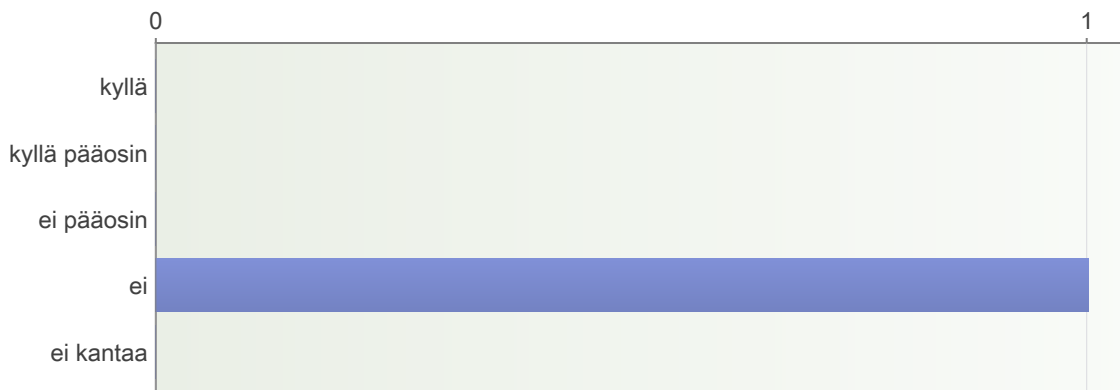


#### 47. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

#### 48. 16. Lakiluonnoksen 11 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. Ovatko 71 §:n mukaiset siirtymäsäännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1



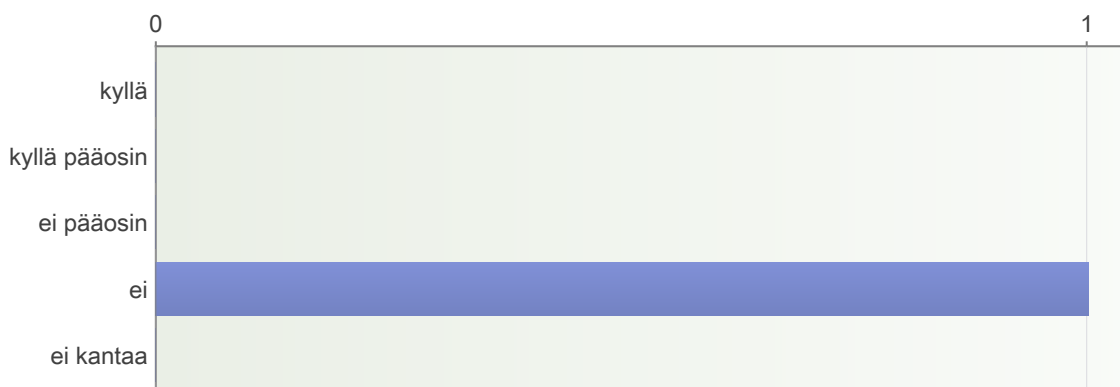
#### 49. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Siirtymäaika on liian lyhyt massiivisten rakenteellisten muutosten tekemiseen.

#### 50. 17. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1



## 51. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan järjestämismvastuun kantaminen edellyttäisi, että sillä olisi käytössä sote-palveluiden tarpeen arviointiin liittyvää tarkoituksenmukaista tietoa.

Maakunta ei ole sopimussuhteessa asiakas- tai maksueteleillä palveluita tuottaviin tuottajiin.

Vähimmäisvaatimuksena on esitetty, että vähintään 15 prosenttia maakunnan liikelaitoksen palvelubudjetista tulisi suunnata asiakassetelimarkkinoille. Perusteluista ei selviä, miten tämä taso on määritely. Näin ehdotuksella kavennetaan maakunnan itsehallintoa, joka lakisääteisesti vastaa tarpeenmukaisten palvelujen järjestämisestä. Myös yhtiöittämisspakko rajaa järjestämismvastuuta.

Uudistuksen yhteydessä tulee huomioida myös muiden kuin lakisääteisten palvelujen merkitys, jotta yksilön hyvinvoinnin ja kuntoutumisen edistyminen saadaan turvattua. Järjestöt tuottavat kansalaisille erilaisia sosiaali- ja terveysalan palveluja ja esimerkiksi matalan kynnyksen toimintaa, jolla tavoitetaan runsaasti haitallisesti päihteitä käyttäviä ja heidän läheisiään varhaisessa vaiheessa. Palveluihin voi hakeutua omaehtoisesti ilman lähetteitä. Tällainen yleishyödyllinen toiminta ehkäisee haittoja ja säästää julkisen sektorin varoja.

On aihetta pelätä, että järjestöjen toimintaedellytykset vaikeutuvat, jos järjestöavustuksia myöntäneet kunnat luopuvat niistä eikä maakunta katso avustamisen kuuluvan sen järjestämis- tai tuotantovastuuseen.

## 52. 18. Antaako esitys riittävät edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen?

Vastaajien määrä: 1



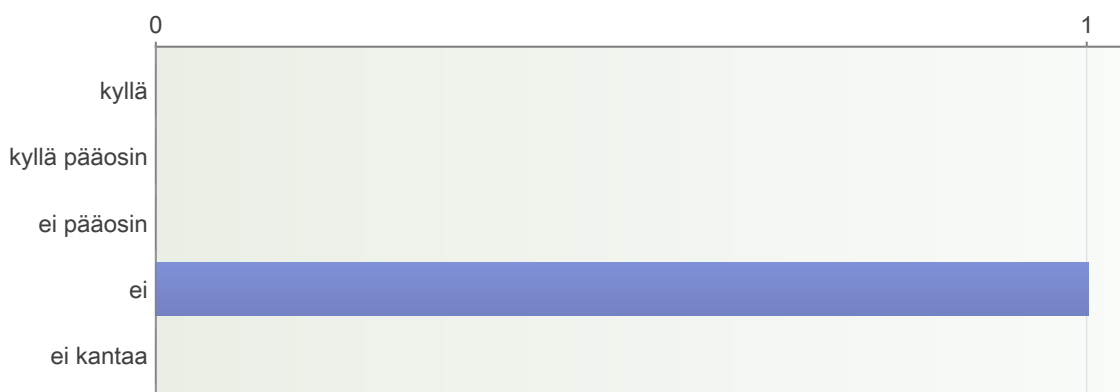
### 53. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Markkinat syntynevät Etelä-Suomeen ja muihin isompiin kaupunkeihin. Tarjontaan vaikuttavat myös maakuntien tekemät itsenäiset ratkaisut.

### 54. 18b. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla?

Vastaajien määrä: 1



### 55. Jos ei, miten esitystä tulisi muuttaa?

Ei vastauksia.

### 56. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Järjestöt ovat usein erikoistuneita. Onko räätälöity palvelu uudessa markkinatilanteessa valtti, vai joutuvatko järjestöt laajentamaan toimintaansa "täyden palvelun tavarataloiksi"?

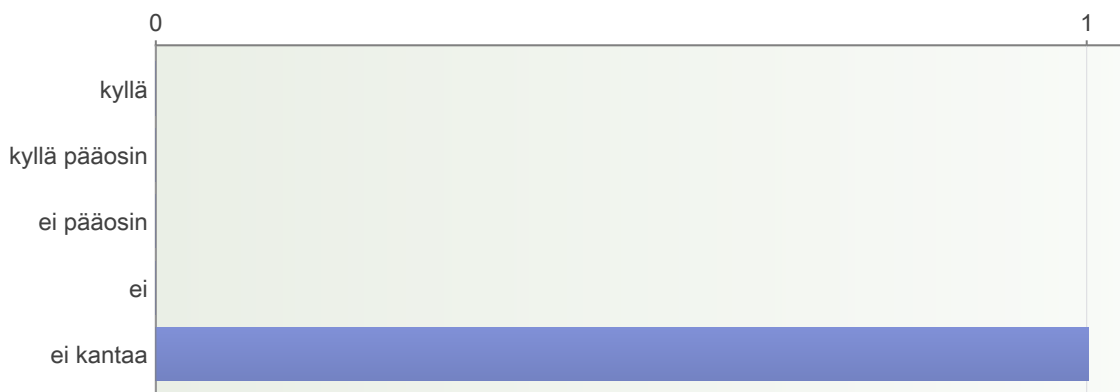
53 § todetaan, että tuottajille maksetaan korvaukset palveluiden tuottamisen jälkeen. Tämä voi olla ongelmallista erityisesti pienten palveluntuottajien kannalta, joiden budjetissa on hyvin vähän joustovaraa. Asiakas- tai maksuseteleillä hankittavien palvelujen määrä voi olla hyvin vaihteleva, mikä myös heikentää pienten toimijoiden mahdollisuutta ylläpitää jatkuvasti palveluissa vaadittavaa palvelutasoa.

57. 19. Miten ihmisen lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa vaikuttaa ihmisen hoitoon?

Ei vastauksia.

58. 20. Onko laki tarkoituksenmukainen hammashoidon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

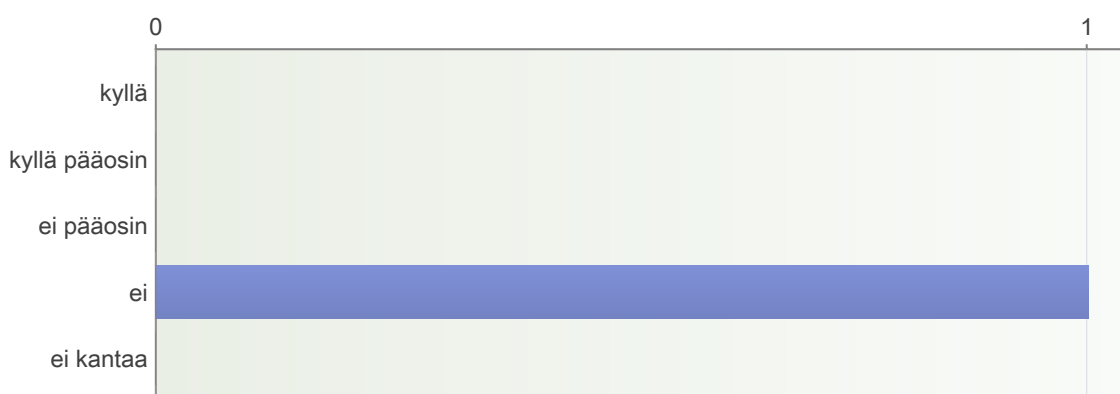


59. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

60. 21. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1



## 61. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Yleisperusteluissa todetaan, että vaikutusten arviointi on tässä vaiheessa hankalaa, koska ei ole tiedossa, miten lainsäädäntöä tullaan toteuttamaan maakunnissa. Lisäksi todetaan, että varsinaista tutkimustietoa arvioinnin pohjaksi on ainoastaan terveydenhuoltolain valinnanvapauden osalta, mutta ei sosiaalipalveluissa. Todetaan myös, että kansainvälisiä kokemuksia valinnanvapaudesta ei voida käyttää, koska mallia ei ole toteutettu samanlaisena missään muualla.

Aikataulua väljentämällä olisi voitu kerätä tietoja esimerkiksi erilaisista valinnanvapauteen liittyvistä kokeiluista, niiden laadusta, asiakkaiden näkemyksistä ja kustannusvaikutuksista.

## 62. 22. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauden taustalla oleva sosiaali- ja terveyspalveluiden markkinoiden avaaminen tulee vaikuttamaan erityisesti pieniin päihdetyötä tekeviin järjestöihin.

Vapaaehtoistyötä tekevän järjestön pelkona on, että toimintaan tulevat huumehoidossa olevat ihmiset eivät itsekään tiedä oman hoitonsa kokonaisuutta ja/tai mahdollisuuksia. Tämä voi tuoda haasteita vapaaehtoisten ohjaamiseen.

## 63. 23. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnos on keskeneräinen, mikä vaikeuttaa lausunnon antamista merkittävästi.

Lakiesityksessä on keskitytty pitkälti markkinoiden avaamiseen. Erityistä huolta herättää sääntelyn ja ohjaamisen kuvaamisen niukkuus.

Onko 68 § kuvattu valvonta riittävää?

Sote-keskuskokeiluja tehdään viidellä paikkakunnalla samaan aikaan kuin lakiehdotus on lausunnoilla. Miksi kokeilujen tuloksia ei odoteta ennen valmistelun jatkamista? Valmistelussa tulisi kuulla myös asukkaita.

Yhdenvertaisuus palveluihin pääsyssä ei toteudu riittävästi. Erityistä huolta herättää alueellisen eriarvoistumisen mahdollisuus ja tukea kaipaavien asiakkaiden tosiasiallinen mahdollisuus valita palvelunsa.

Tämänhetkisessä esityksessä korostuvat terveyspalvelut sosiaalipalveluiden jäädessä ohuemmin kuvatuiksi ja määritellyiksi.

Valinnanvapauden toteutuminen edellyttää selkokieleistä tiedottamista ja monikanavaista tiedottamista. Valinnanvapauden tiedonhallintapalveluiden toteuttamisen (66 §) aikataulu vaikuttaa luonnoksen perusteella epärealistiselta.

Malli olettaa, että asiakkaalla on valittavanaan nykyistä enemmän tuottajia ja mahdollisuus tehdä omia valintoja. Harkittujen valintojen tekeminen edellyttää riittävää tietoa ja reaalisia vaihtoehtoja sekä erityisen asiantuntevaa palvelunohjausta esimerkiksi huumeidenkäyttäjille / päihdeongelmallisille.

## 64. 24. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Ei vastauksia.